

2

'arin

Nr. 15 - 24. JANUAR 1998

Eitt sindur um skipanøvn

Socialurin fer í nøkrum komandi leygardagsbløðum at prenta tær søgurnar um skipanøvn, sum seinasta summar vóru at hoyra í útvarpssendingini Kontiki

Seinasta summar var sendingin Kontiki í 18 fylgjandi leygarkvöld at hoyra í Útvarpi Føroya. Millum tilfarið, sum var í sendingini, vóru hugleiðingar, sum høvdu samband við skipanøvn, sum føroyingar kennast við.

Eftir áheitan fer Socialurin at prenta hesar frágreiðingar.

Tað er Edvard í Skorðini Joensen, sum gongur á Journalistháskúlanum í Århus, men sum í løtuni er

í praktikk á Sosialinum, sum hevur skrivað frágreiðingarnar.

Edvard í Skorðini Joensen við telduna
(Mynd: Jens K. Vang)

Navnið Amadeus kallar í huganum fram heilt aðrar og meira eksotiskar myndir enn skrólandi likkur og murrandi lundar suðuri fyri Urðini í Nólsoy. Hugsað verður beinanvegin um mannin, hvørs navn er kent um allan heimin og sum bar millumnavnið Amadeus. Nevniliga tónasmiðin, og úrmælingin - eysturrikska »genið« - Wolfgang Amadeus Mozart.

Amadeus, sum nú flytir ferðafólk á veiðiferðir fram við landi, er tann fyrr so kendi læknabáturin Reyði Krossur

Tann, sum hyggur í heftini, føroyska ferðavinnan gevur út, leggur merki til navnið Amadeus. Hetta litla deksfarið, sum liggur í Vágshotni í Havn, hagani útferðir verða gjørdar við ferðafólki.

Ikki tí. Í Vágshotni hevur hetta skipið ligið ein mansaldur at kalla. Tó í mong Harrans ár við øðrum liti og undir øðrum navni. Hesin Amadeus, sum nú flytir ferðafólk á veiðiferðir fram við landi, er tann fyrr so kendi læknabáturin Reyði Krossur.

Men navnið Amadeus kallar í huganum fram heilt aðrar og meira eksotiskar myndir enn skrólandi likkur og murrandi lundar suðuri fyri Urðini í Nólsoy. Hugsað verður beinanvegin um mannin, hvørs navn er kent um allan heimin og sum bar millumnavnið Amadeus. Nevniliga tónasmiðin, og úrmælingin - eysturrikska »genið« - Wolfgang Amadeus Mozart.

Eysturrikska skaldið Hugo von Hofmannsthal hevur einaferð sagt:

»Erkabiskupsdømið Salzburg er eitt land í hjartanum

á hjarta Europu. Tað liggur miðskeiðis millum Schweiz og slavisku londini. Miðskeiðis millum Týskaland í norði og ítalska Lombardíð í suðri. Mitt millum suður og norður, millum fjallalendi og slættlendi. Millum tað størðara og tað friðsæla liggur hetta landið sum eitt bulvirkni millum býin og bygdarlögin. Millum tað aldargamla og tað núverandi. Tað barokka, fúrsta-liga og tað óbroytandi bygðarsliga. Og júst her mátti Mozart verða føddur.«

Hendan hendingin, sum gjørdist so týðningarmikil fyri alheimis tónleikasøguna, fór fram hin 27. januar 1756, tá fiðlsælurin Leopold Mozart og kona hansara, Maria Anna, fingi teirra sjeunda barn.

Drongurin varð dagin eftir doyptur í dómkirkjuni í Salzburg og varð nevndur Johannes Chrysostomus Wolfgangus Theophilus Mozart. Hann broytti sjálvur seinni navnið til Wolfgang Amadeus Mozart.

Wolfgang Amadeus Mozart hevði ikki tónleikaevnini frá fremmandum. Eisini faðirinn, Leopold, fekk við

Amadeus

at komponera. Og ikki var sori, at Keisarin visti um hann.

Í september 1767, tá Wolfgang var 11 ára gamal, skuldi ein av mongu prinsessunum giftast. Og brúðleypðið skuldi haldast, so tað spurdist um ríki og lond, og sjálvandi skuldi nøgur tónleikur til. Hetta var óført høvi hjá tónasmiðinum at fáa eina keisarliga bílegg-ing. Og ikki var leingi, til vognurin hjá Mozart rullaði eftir veginum millum Salzburg og Wien, har hann fyrr hevði verið so væl móttikin við høvið.

Men henda ferðin gjørdist ikki sama sigursferðin, sum tann fyrra varð. Ein av tíðarinnar plágum - kapparsóttin - herjaði landið, og millum mongu ofrini var eisini keisarliga brúðurin.

Eisini Wolfgang varð smittaður, men hann hóraði so dánt undan.

Men Mozart feðgarnir hittu tó Keisaran, sum teir tósaðu við um tónleik. Og okkurt hevur hesin 11 ára gamli pilturin dugað, tí úrslitið gjørdist, at Keisarin bað hann skriva ein opera.

Men hon gjørdist ikki tað, Mozartarnir høvdu vónað, og Wolfgang mátti sanna, at hann ikki longur var nakað undurbarn, men ein »vaksin« tónasmiður, sum aðrir komponistar fataðu sum ein vandamiklan kappingar-neyta, um vit skulu trúgva tí illtrúna Leopoldi.

Men líti Mozart fekk uppreisn fyri miseyndaðu operatættanirnar, tá hovið bað um eina stóra messu í samband við eina kirkjuvígslu.

Og tað var ikki hissini vígsla. Øll tann keisarliga familjan var til staðar eins og ein rúgva av kirkjuleiðarum. Og tann bert 12 ára gamli tónasmiðurin, úrmælingurin, Wolfgang Amadeus Mozart, slapp sjálvur at stjórna framförsluni av verki sínum.

Men hava ívast stórliga, um hetta verkið man vera varðveitt. Men nú eru granskarar komir til ta niðurstøðu, at talan er um tað sonevndu »Missa solemnis« í c-mol, KV 139, hóast tað kann tykja stórum ósannlíkt, at ein bert 12 ára gamal drongur kann skriva slíkan tónleik.

Og eisini heima í Salzburg biðaði víðurkenningin. Arbeidsgevari Leopolds, Schrattenbach erkbiskupur, útnevndi Mozart til triðja

konstmeistera í orkestri sínum. Væl var tað ólont, men hann hjálpi tó væl til fíggjarliga við italiuferðini, sum Leopold so leingi hevði ætlað sær.

Men einki varir ævigt. Wolfgang Amadeus vaks og livdi eitt hundalív í Wien. Hann sakk longri og longri niður í svartastu ægmót, og doyði hin 5. december 1791 bert 35 ára gamal.

Mozart varð grivin í eini felagsgrøv í útriðuni av Wien, og eingin hevur nakrantíð vítað, hvar gróvin hevur verið.

Men hann gav okkum tónleikin, og í Vágshotni í Tórshavn liggur navni hansara dagliga og býður fremmandafólki ein túr fram við landi.